

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Po-samezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštnine proste. Ne-frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 52.

V Ljubljani, dne 28. decembra 1906.

Leto IX.

NASLOVA: Za dopise, rokopise za list: **Uredništvo Rdečega Prapora**, Ljubljana. — Za denarne po-siljatve, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: **Upravništvo Rdečega Prapora**, Ljubljana, Fran-škanske ulice štev. 8/1.

Naša organizacija.

Velike naloge pričakujejo našo stranko za bližnjo bodočnost in napeti bode treba vse moči, da izvršimo svojo nalogo. Ako na eni strani preiščemo razmere, v katerih se je razvijala socialna demokracija na Slovenskem, konstatiramo, da nam niso bile prijazne, moramo na drugi strani tudi priznati, da so se razmere posledica človeškega delovanja ali nedelovanja. Priznavanje zgodovinskih zakonov ne sme nikoli segati tako daleč, da bi se vdali topemu fatalizmu in kakor Turki pričakovali, kaj prinese Kismet. V okvirju razmer se bode razvijalo bodoče življenje; ali sami lahko razširimo ali zožamo ta okvir na koncu konca bode naša zasluga, kar pridobimo, naša krivica, kar izgubimo ali ne dosežemo.

Za obilno delo, ki nas čaka, treba je pred vsem dobre organizacije; za organizacijo pa je treba ljudi. V tem oziru je potrebna pri nas temeljita izprememba. Naši stranki je doslej primanjkovalo delavnih moči in lahko se pravi, da je bilo vse efektivno delo natovorjeno prav malemu številu požrtvovalnih podrugov, ki so storili, kar jim je bilo mogoče, pogostoma tudi več, nego je bilo dobro v njih osebnem interesu, dočim se je velika večina prav malo udeleževala stvarnega dela. Pripisati je to deloma mišljenju mnogih podrugov, ki se ne smatrajo dovolj sposobne. Toda delo v stranki je zelo raznovrstno in nekaj lahko opravlja vsakdo. Četudi množnosti ne dopuščajo vsakemu, da bi izdeloval načrte in vodil armado, vendar lahko izvršuje vsak član manjše dolžnosti, ki niso nič manj potrebne in koristne, kakor posel v prvih vrstah. Ravno za drobnejše delo je primanjkovalo moči in marsikaj je vsled tega zaostalo, kar bi se bilo lahko izvršilo.

Gotovi časi pa zahtevajo posebne ener-gije in vsi pomisleki morajo tedaj utihniti. V taki doli živimo sedaj, ko nam naprti zlasti volilni red dela čez glavo. Tako prilagoditi se mora izrabiti kajti v takih časih, ko zraste splošno zanimanje na vseh straneh, to je vse življe, napreduje stranka, ako stori se, kar je potrebno, lahko mogočnejše, nego dolgi letih mirnega življenja.

Dela, ki se nam približuje, se mora pa deležiti cela stranka. Vse zanašanje na obstoječe eksekutive, odbore i. t. d. mora sedaj giniti in vsak posameznik mora zavi-nati rokave. V prvem redu je to potrebno v utrditev organizacije. Komur je na srcu lagor stranke, ne sme imeti sedaj nobenega govora. Kdor ima kakšno funkcijo, mora podvojiti svoje moči; kdor je priprost član, mora začeti aktivno delati; kdor je doslej

«simpatiziral» s stranko, se ji mora brez predsodkov pridružiti.

Kjer obstoje strankine organizacije, morajo razširiti svoj delokrog. Ako je v tem ali onem okraju samo kaka lokalna organi-zacija, mora biti njena skrb, da se ozre po celem okraju, da se ustanove podobne orga-nizacije povsod, kjer je mogoče in da se zdru-žijo v okrajno organizacijo.

Ako so kje samo posamezni sodrugi, ki pa nimajo svoje politične organizacije, naj se sestanejo in naj si jo ustanove. Okrajne orga-nizacije naj ne gledajo samo, da se utrde in poglobe v lastnem okraju, ampak naj se ozro tudi po sosedstvu, da se tudi tam organizirajo sodrugi.

Kdor ne ve, kako začeti, naj se obrne do bližnje organizacije, ali pa do izvrševalnega odbora, kjer dobi vsa navodila, vse podatke in vsak potreben pouk.

To delo se mora izvršiti, in ako ima vsak sodrug dobro voljo, se ga prav lahko izvrši. Postranskih težav se ne sme ustrašiti nihče; vsakdo se mora zavedati, da brez boja ni zmage.

Ravno zadnje mesece opazujemo v raznih krajih živahno, veselo gibanje, ki že polagoma rodi sadove; kar je mogoče v enih krajih, pa je in mora biti mogoče tudi v drugih. Ali vsakdo mora delati, nihče se ne sme odtegniti svoji nalogi. Naj se nikdo ne moti o važnosti časa! Kar se je pri nas izpreme-nilo, se ne tiče samo površja, ampak sega v temeljne globočine. Na Slovenskem začnjen nov boj. Klerikalizem je postal pogumen kakor še nikoli prej in že se mu sanja, da sega njegova moč v nebesa. Če pa ravno se ni tako daleč, vendar je njegova sila ogromna in se v bližnjem času še poveča. Nadel si je pri nas demokratično krinko in s to bode dosegal uspehe, dokler ne bode prisiljen, da jo sname sam. Prisiliti pa ga mora v to samo neizprosni boj, ki je nanj poklicana socialna demokracija.

Jasno mora postati vsakomur, da je to za bodočnost samo naša naloga. Liberalizem je mrtev, zlasti na Kranjskem. Dokler je bil živ, ni znal preprečiti klerikalnega napredo-vanja. Znal je tarnati, znal je zmerjati, zaje-ziti pa ni znal neprenehoma naraščajoče kleri-kalne repe. Za ljudstvo ni storil ničesar, ker ni nikoli poznal socialnih nalog našega časa, tako si je odtujil, kar je še imel med narodom in tako stoji danes tukaj nekoliko generalov, ki se začudeni ozirajo, kam je izginila vojska. Nikoli več ne bode iz te nekdanje stranke živega organizma.

In glede klerikalizma je sedaj vprašanje tako: Ali naj kapitulira ves slovenski narod na milost in nemilost pred rimljansko gardo, ker ni več liberalne stranke, da bi vodila boj proti njej, ali pa naj se organizirajo proti-klerikalni elementi na novi, trdnejši podlagi, da zgrabijo klerikalizem z novo, živo močjo za vrat?

Komur ni protiklerikalizem samo fraza za rabo v estetičnih krožkih, mora se pridru-žiti resnemu delu. Boj proti klerikalizmu bode počival v bližnji bodočnosti edino na socialni demokraciji in zato je naloga vseh resnično svobodomiselnih elementov, da se nam pri-družijo brez pomislekov, naša naloga pa bode, da organiziramo boj brez obzirov na desno in na levo in da ga izvedemo do zadnjega konca.

Zato pa kličemo v tem resnem času še enkrat vse na delo, vse organizacije, vse sodruge, vse prijatelje. Najprej: Izpopolnite organizacijo! S čvrsto organizacijo premo-remo vse.

Na delo, vsi do zadnjega!

Volilna reforma.

V dvanajsti uri se je izvršil v gosposki zbornici velik preobrat. Bilo bi pretirano, ako bi se reklo, da je prišel nepričakovano. Mnoga znamenja so kazala, da gosposka zbor-nica ne bode imela dovolj poguma za dvojni konflikt za zbornico poslancev in s krono. Veliko število lordov je nedvomno smatralo sprejem volilne reforme le za objekt baran-tanja; glasovanje za neizpremenjeni zakon naj bi bilo kompenzacija za glasovati «numerus clausus». In v zadnji uri se je postavila cela zbornica na to stališče, desavuirala je svojo lastno komisijo in glasovala je za redakcijo postave, kakor je prišla iz zbornice poslancev. Odstavila je varno temeljni zakon, o katerem hoče glasovati šele tedaj, kadar bode sprejet numerus clausus tudi v zbornici poslancev, ki mora šele glasovati o njem.

Samo največji otroci morejo še verjeti, da bi se moglo še preprečiti reformo. Ni se sicer zgodilo, kar je izrekel cesar enkrat kot svojo željo, da razglasi uradna «Wiener Zeitung» volilno reformo za božič, takorekoč kot božično darilo avstrijskim narodom, ali odkar je premagan upor gosposke zbornice, ne more biti sploh nobenega res-nega zadržka več.

Zbornica poslancev ima sicer precej dolgo vrsto nujnih predlogov, ki so bili podani v obstrukcionistične namene. Ali skoraj bi se človek veselil tega dejstva, kajti sedaj se more pokazati, kako nepotreben je vsak policijski in brutalni opravičnik, po katerem hrepene reakcionarni elementi. Obstrukcija je nevarno orožje, ali le tedaj, če je večina slabotna, obstrukcionistično manjšina pa močna. Obstrukcija je dolga leta ustavljala vsako parlamentarno delo, ker je bil parla-ment sam bolan in slab. Ali že dosedanji poskusi sovražnikov volilne reforme, ki so porabili vsako priložnost, so se izjalovili, ker je okrepcala reforma celo ta državni zbor in mu dala toliko moči, da je lahko odbil naskoke.

Ta moč mora zmagati tudi sedaj. «Numerus clausus» je notranja zadeva gosposke zbornice in dokler ni na dnevnem redu vpra-

šanje o obstanku te zbornice sploh, je pravično, da se prepusti lordom, naj si uredijo svojo stvar, kakor bi sami radi. Po pravici se je lahko reklo gosposki zbornici, da ni njena naloga, vtikati se v notranje zadeve »nižje zbornice«; ta logika mora veljati tudi, ko se gre za interese perov. Gosposka zbornica zahteva svoj numerus clausus kot ceno za volilno reformo. To je kupčija, ali ceno je treba plačati in poslanska zbornica ima nalogo, da jo dovoli.

Prav lahko je mogoče, da postanejo nekateri ljudje, ki so opravljali zadnji čas najponižnejšo službo veleposestnikom, sedaj ultrademokratični in se postavijo z radikalno gesto proti zahtevi gosposke zbornice. Da bi bil ta hipni demokratizem zopet prosta hinavščina, je naravno. Poskus bi šel zopet le za tem, da se vendar še prepreči volilno reformo. In v to srho se bodo morda gospodje oprli ob svoje nujne predloge.

Niti trenotek ne dvomimo, da premaga večina zbornice tudi to obstrukcijo, ako se pojavi in da odpre reformi prosto pot. In tako bode novo leto leto novega volilnega reda, prvo leto demokratizma v Avstriji. Na Silvestrov dan, ko se poslovi od nas staro leto, pade ž njim v grob mnogo več kakor dvanajst mesecev. Ž njim izgine cela doba fevdalizma, doba privilegij, doba neresničnega konstitucionalizma in na novo leto zasveti avstrijskim narodom prva zarja ljudskih pravic.

Zarji pa bode sledil dan. Ljudstvo bode poskrbelo, da zasije jasno, svetlo solnce in da izginejo tudi najtemnejši oblaki.

Pozdravljeno — novo leto ljudstva!

36 starih fantov proti zakonski reformi in proti vzgoji otrok v svobodni šoli

Odgovor

„Svobodne Misli“

mednarodne lige v obrambo svobodnega izražanja vsake ljudske misli

katoliški hijerarhiji v Avstriji na skupni takozvani „Pastirski List“ avstrijskih nadškofov in škofov, prečitan v katoliških cerkvah dne 2. decembra 1906.

Konec.

Z resničnim začudenjem pa čitamo, da so bili udje bojujoče cerkve v zadnjem času pri naskokih na šolo »zmerni« (!) Gotovo so v živem spominu vsakemu svobodomiselnemu človeku razupite naredbe deželnega šolskega sveta na Češkem. Dobri in ozira polni cerkveni dostojanstveniki menda niso hoteli »dražiti razburjenih misli«! Ravno narobe je resnica. Ravno to dobo, ko je bila vsa javna pozornost obrnjena na volilno reformo, ko je torej upal, da se za njegovo krtovo delo najbrž ne bo nikdo zmenil, izbral si je klerikalni »človek neprijatelj«, da bi na Češkem nasul ljulike med pšenico in tihotapsko uveljavil svoje odredbe glede obvezne udeležbe otrok pri božji službi; hotel je poskrbeti z denarnimi globami in drugimi kaznimi, da bi bili vedno bolj zapušteni molitveni hrami s pomočjo nasilja obiskovani. Toda uračunal se je, »Svobodna Misel« je stala pazno na straži in je naredila pravočasno tem »gospodom« debelo črto čez njih račun. Popolnoma razumemo, da Vas je to iznenadenje »neljubo dirnilo«, toda bodite le pripravljeni še na nadaljnja iznenadenja.

Nadalje pravite popolnoma dobro: »Kjer je Duh Device, tam je tudi svoboda« (II. Kor. 3. 17.) Torej v šoli, katéra ni svobodna — seveda ravno te svobodne šole se tako trdovratno branite — po Vaši lastni izjavi ni duha Device, kako torej morete nam očitati, da ga hočemo odtod izgnati? Sploh se pa takih nelogičnosti nahaja v Vašem pastirskem listu več. Vsled tega bi se dali sklepati, da je naš gospod škof pri pisanju tega, kar mu je narokoval sv. duh, včasih kaj preslišal in potem napačno napisal, ker mu je najbrž po glavi

rojila vsota odpisanega davka. In če človek meša skupaj gmotne in spiritualne stvari, gotovo se iz tega ne porodi nič dobrega.

Pridamo še eden dokaz: Doslovno pravite: »Poučevanje verouka nočejo iz šole odstraniti« in za nekoliko vrst nižje: »Poučevanje verouka se ima v šoli trpeti.« Torej kaj pravzaprav hočemo? Bodisi jedno ali drugo. Ker torej ne veste, hočemo Vam povedati: Hočemo prostosti in svobode v življenju, v šoli in tudi — v verstvu. Hočemo to, kar je hotel Jezus, ko je izgnal z jermen iz tempelja prodajalce in kupčevalce z denarnjem in ostro obsojal hinavsko pobožnjastvo farizejev. Hočemo le to, kar nam garantirajo temeljni zakoni te države, da bi nikdo ne bil siljen, niti otrok ne, k izvrševanju verskih navad, zato obsojamo vsako nasilje protireformacijskih deagonad, vsako siljenje k izvrševanju verskih zahtev z denarnimi globami in kaznimi, ko pa bi se nasprotno komu delalo nasilje pri njegovem prostovoljnem izvrševanju verskih navad, naj bo to naš sovernik ali drugoverec, bodemo mi prvi, ki se postavimo zanj v bran! Le nasilje zamerujemo, ker »kjer je duh gospodov, tam je svoboda.« In zato ne iščite med nami »lažnjivih bratov, ki so se vtihotapili k nam in nam hočejo odvzeti našo svobodo, katero imamo v Kristusu Jezusu, da bi nas zaslužnili« (Gal. 2. 4.), ampak iščite jih med seboj! In proti takim intrigam povzdiguje svoj glas! Nočemo odstraniti iz šol boga — po Vašem lastnem učenju je povsod pričujoč in vsemogočen, ne potrebuje Vaše obrambe, niti svetnih zakonov — toda iz šole hočemo odstraniti — Vas! Vaš napuh je brezmejen, toda ne identificirajte se z bogom! Torej konec koncev, gre se tu za Vas in ne za boga, in odtod ta krik in vik!

Dobro pravite, »da se mora vsa učna snov spojiti v harmonično celoto«. Toda ali je to mogoče pri dosedanjem privilegiranem stališču duhovnika v šoli? Strokovno izobraženi učitelj razlaga otrokom znanstvene pridobitve sedanje dobe: v zgodovini podaja otrokom resnično sliko minulosti in mora, ako noče lagati, omenjati zločine in samovoljno zlorabljanje moči Vaših papežev in ne more zamolčati svitlo stran domače zgodovine (reformacije), ki je krvava obtožba Vaše cerkve; v prirodoopisu mora podati otrokom resnično podobo o nastanku sveta, življenja in človeka na zemlji, pokazati otrokom harmonijo človeštva z ostalim življenjem in tako buditi v nežnih njih dušah dejansko ljubezen do prirode; nadalje kar se tiče npravnosti, mora delati za bratstvo vseh ljudi brez razlike plemena, jezika in konfesionalnih tradicij. Ali je pri vsem tem mogoče sodelovanje duhovnikov, kateri proti resnicam nove dobe stavijo nasproti tisočletne vraže in primitivne babilonske ter izraelske bajke ter na ta način hočejo zamoriti vznikajočo vsečloveško ljubezen otrok s plevelom verske nestrpnosti? Zatorej hočemo iz šole ven, od šole proč duhovnike, ne pa boga! Kaj mari ne more v vprašanjih in stvareh, katere imajo »tako neposredni upliv na življenje kakor verstvo«, poučiti otrok strokovno izobraženi učitelj-neduhovnik? Gotovo ima večjo kvalifikacijo za vzgojevanje otrok kot pa cerkev in celibatarji!

Očitajte, da je rimska hijerarhija »proti napredku vede v strokah človeškega pozemskega znanja«, je baje krivično in neopravičeno. Do katere meje, pokažejo naslednja fakta. Na »indeksu prepovedanih knjig«, katerih čitanje je katoliku prepovedano, pod kaznijo cerkvenega izobčenja, dobimo med mnogimi drugimi tudi imena naslednjih novodobnih misliliteljev: Baco, Buckar, Comte, Descartes, Diderot, Montesquien, Hume, Kant (!), Locke, J. St. Mill, Spinoza i. dr. Izmed pesnikov ni ušel tej cerkveni »konfiskaciji« niti Balzac, Dumas, Flaubert, da niti tako pobožni ljudje kot Laménais, Mickiewicz in Milton! Vsa novodobna filozofija je na indeksu. Da bo slika popolna, naj še pripomnimo, kar ni na indeksu. Ni tam Boccaccio,

Marquis de Saide, Prévost, Sacher-Masoch c. p. Tu je videti, kako se Rim veseli napredka človeškega dela in kako se »ne protivi sirjenju posvetnega znanja. Cerkev opremilje »razvoj človeškega duševnega življenja« šele takrat, ko ga mora. Pomirila se je z učenjem Galilejevim, ne vstraja danes več pri trditvi, da bil svet ravno v šestih dneh vstvarjen, da jezuit Wasmann je popolnoma voljan akceptirati tudi Darvina — pa šele sedaj, ko bi bilo vstrajanje pri starih bajkah v zasmeh tudi malim otrokom.

Zastonj se zagovarjate, rimski škofje, da nasprotujoc teznjam »Svobodne misli«, ne delate tega vsled lastnih koristi, da se ne bojujete proti nji vsled vladeželjnosti, ko vendar nimate niti besede, s katero bi podprli to svojo trditev. Zgoraj ste se sklicevali na »posvetne zakone« in na to, da je vaš bog kot kaka trgovska znamka »zakonito varovan«, in sedaj zopet priznavate, da »se bojujete za državni red in obstoj«. Kaj briga Vas »bojevnike onega sveta«, svetna vlada in državni red? Hinaenci! Vidi se to sedaj v Franciji, kako malo vam je prirastla na srce »od boga postavljena svetna gosposka« in »drž. red«. Nikdo ne dela vašim ljudem na Francoskem nikakega nasilja, le če se nasilje imenuje to, da se tudi katoličane podrejuje splošno veljavnim zakonom. In vendar grede tamošnji katoličani, naščuvani po svojih škofih, z motikami in sekirami nad uslužbenca »drž. reda« in »od boga postavljene vrhovne oblasti«. Razumemo vašo pokornost dobro. Pokorščino napram državi priporočate svojim vernikom le tam, kjer država najprej posluša vas in ugotovi vsem vašim zahtevam (da se vam odpisujejo davki, katere je dolžan plačati vsak državlján, da se vas za razne pregreške, krive prisege, častikraje, prigovarjanja k odpravi ploda i. t. d.) ne kaznuje kot druge zločince. Kdo je torej vaš pravi gospod? Tudi na to odgovarja vaš pastirski list. Njihov gospod in poglavar te države, imajo ga drugod v tujini. Za mejami imate svojega monarha, svojega suverena. »Stojite zvesto na strani rimskega papeža!«, kličete k občanom te države, bodite v službi tega tujega suverena, v službi tuje neprijateljske moči (konkordat iz leta 1855 je vlada naše države vendar zavrgla), bodite pokorni avstrijskim zakonom, v kolikor jih odobrava vaš tuji, nezmotljivi vladar, v nasprotnem slučaju postavite se proti zakonom svoje države! Tu se pokaže vaša lojalnost v pravi luči.

Na podlagi dosedaj navedenih vzrokov kličemo k vsem, ki bodo čitali naš odgovor: Katoliška hijerarhija s svojimi 36 reprezentanti v tej državi napoveduje brezobziren boj teznjam po osvoboditvi šole in rodbine, najvažnejših temeljev življenja. Med nami in to hijerarhijo zato ni, ne more biti in ne bode miru, ampak trd in neizprosni boj, kateri ne preneha prej, dokler ne bo popolnoma potlačena ena izmed bojujočih se strank. Dolžnost vsakega, kateri čita naše besede, je, da bi se končno enkrat že odločil, hoče li stati v tem krutem boju na naši strani ali pa proti nam, torej proti škofom ali s škofi. In kdor pristopi na našo stran, naj ne pozabi, da v boju s stoletno organizirano močjo ne zadostujejo le platonične simpatije, ampak da je treba tudi dejanj. V boju proti nam ima dosedaj rimska hijerarhija eden argument, da govori dosedaj v imenu skoro celega slovenskega ljudstva. In ima prav. Vsled formalnega, bodisi tudi samo matrikulačnega pripadanja k nji, je poverjena govoriti tudi za stotisoče onih ljudi, kateri so duševno že danes odpadli od Rima, toda dosedaj niso imeli poguma, izvajati iz svojega prepričanja praktične posledice.

Ko bode nas brezkonfesionalcev sto in stotisoče, bode tudi naše pravo vse drugače respektirano in tudi rimski škofje bodo imeli več krščanske ponižnosti.

Svoj odpad od Rima je torej nujno tudi dejansko pokazati. Niti kot matrični člani ne smete več dalje podpirati moderni civili-

zaciji sovražno moč. Kličemo z naglasom ob priliki tega našega »pastirskega lista« vsem, ki so v svoji notranjosti že odpadli od umirajoče cerkve — spadajoče kot zgodovinski prežitek v muzej —! Bodite dosledni! Izstopite iz cerkve! Proč od Rima!!!

V Pragi, 2. decembra 1906.

Slovenska sekcija „Svobodne Misli“.
Češka sekcija „Svobodne Misli“.

Politični odsevi.

Za avstralski zvezni parlament so bile ravno kar nove, odnosno dopolnilne volitve, pri katerih je bilo izvoljenih v poslansko zbornico 32 liberalcev, 26 socialistov in 17 protekcionistov. V senat, ki odgovarja nekako naši gosposki zbornici, je bilo izvoljenih 18 liberalcev, 5 socialistov in 1 protekcionist, tako da je sedaj tam 18 liberalcev, 15 socialistov in 3 protekcionisti.

Hrvatski sabor je razpravljal te dni o adresi. Predložena sta bila dva načrta; enega je izdelala koalicija, drugega pa Frankova starčevićanska stranka. Položaj na Hrvatskem označuje pač najbolje dejstvo, da se vleče ta razprava kakor morska kača v neskončnost. Praktično so take adrese sploh zelo brezpomembne stvari. Nihče na svetu jih ne smatra za nič drugega, kakor za formalnost; teoretično pomenijo toliko, da prezentira vladajoča večina svoj program, debata pa dá tudi manjšini priložnost, da precizira svoje stališče. Več se ne more pričakovati. V hrvatskem saboru trdi koalicija in starčevićanska opozicija, da je treba dela. In bilo bi ga treba res, ako se hoče temeljito odpraviti Khuenovski zistem in preprečiti, da bi se še kdaj povrnil. A kako naj pride do dela parlament, ki ne primore nič drugega, kakor besede? Kakšno stališče je zavzemal Ante Starčević napram Dunaju, kaj je privedlo Kvaternška do Rakovice, kdaj je nastala pragmatična sankcija, to so reči, ki jih izve, kdor se zanima zanje, lahko tudi brez sabora. In menda sploh ni veliko ljudi, ki bi se resno zanimali za ta historicizem. Nasprotno pa čaka tisoč in tisoč ljudi na ustavne pravice, na zborovalno, društveno, tiskovno svobodo, na neodvisnost sodnikov, na poroto, pred vsem na volilno reformo, sabor pa premleva adreso! In jo bode morda premleval, dokler ne bode hrvatsko ljudstvo samo sito komedije.

Madjarski radikalci imajo čudne pojme o nalogah vlade in njenih udov. F. Košuta so nekoč slavili kot evropsko izobraženega in mislečega političarja; ali kakor se vidi, se ni naučil od Evrope mnogo več, kakor oblačiti in nositi frak. O ustavnih pravicah in dolžnostih ima pa prave azijske pojme. Preden je očetov sin postal minister, je bil vodja neodvisnjaške stranke. Popolnoma konstitucionalno bi bilo, ako bi ostal tudi kot član vlade zvest svoji stranki; ali to mu je premalo. Zavarovalni agent in minister bi rad porabil vladno avtoriteto enostavno v prid svoje stranke; in ker kot minister lahko komandira v državnih rečeh, komandira ravno tako v stranki. V nekaterih mestih niso neodvisnjaki brezpogojno zadovoljni z vlado; to jezi trgovskega ministra Košuta in zato piše vodja stranke Košut pisma s sledečo vsebino: »Ako bi se pokazali v tvojem okraju ali v tvoji županiji nedovoljeni vplivi na neodvisno stranko, tedaj bodi tako prjazen, pa naznani to vodstvu stranke, odnosno meni, kajti neodvisna stranka ima sedaj v parlamentu večino, na katero se mora opirati vlada, in zato ne more vlada nikakor odobravati, ako izkusajo nekateri organi v oddaljenih krajih delovati proti večini, ki podpira večino.« Druge stranke, ki so poleg neodvisne v večini, se jeze, da piše Košut tako, kakor bi se opirala vlada samo na Košutovo stranko. Da pa minister ne sme biti navaden strankin agitator, na to se na Madjarskem sploh ne misli.

Domače stvari.

Globoko premišljena je vsa slovenska politika! Kdor nam ne veruje, se lahko sam prepriča, če le prečita slovenske dnevnike od začetka preteklega tedna. V »Narodu« in v »Slovincu« najde lahko doslovno enak inserat, ki pa ni na zadnji strani, temveč stoji bahavo v uredniškem delu. Dolga reklama priporoča naročevanje »Mira«, znanega celovskega glasila, ki pobira stopinje čisto za tržaško »Edinostjo«, le da je če mogoče še slabši. Nihče ne bi mogel trditi, da je »Mir« že kaj dosegel za koroške Slovence, ali da bi razumeli njegovi modrijani kaj posebnega o politiki. Ali v svoj prid znajo porabiti situacijo. Vrabci čivkajo po strehah, da je »Mir« klerikalen do kosti. A glej: Glavno liberalno glasilo ga priporoča z emfazo. Ali »Mir« je napadal volilno reformo z vso strastjo, in glej: »Slovenec« mu vendar dela reklamo. Grafenauer se v koroškem listu besno zaganja v kranjsko klerikalno stranko, njen organ pa tolče zanj na boben. »Mir« pljuje na svobodno šolo, ali »Narod« mu priganja naročnike. Pa naj kdo pravi, da politika naših strank ni načelna! In kakor da res ni nikogar, ki bi povedal resnico: Kdor hoče rešiti koroške Slovence, naj jih reši takega tepčastega lista, ki jih mora uničiti! »Mir« kompromitira Slovence pred vsemi ljudmi, ki ga čitajo. Kdor vzame ta list v roko, si ne more misliti nič drugega, kakor da so vsi Slovenci reakcionarna četa, stoječa v službi jezuitov, z nalogo, da preprečijo napredek in svobodo, kjer le morejo. Tako se res ne služi in ne koristi narodu.

Jeseniški župnik Zabukovec je že zopet pri pogrebu nekega ponesrečenca uganjal burke zaradi trakov na vencu, ki ga je nesla organizacija pred krsto. Mož menda misli, da izpričuje s svojimi demonstracijami kako posebno junaštvo; pa so njegove kolobocije vendarle primerne, da se blamira z njimi. Ali mora res pri vsakem pogrebu dokazati, da ne vé prav nič o tem, kar se godi na svetu in da živi še vedno v pretečenem stoletju? V celi Evropi se nikjer več duhovniki ne plašijo rdečih trakov; da se nosi take vence pri pogrebih socialnih demokratov, je splošna navada in nikjer ni zaraditega karambola: z duhovniki. Ali si domišlja Zabukovec, da je on edini vzel v zakup pravi katoliški nauk? Pred kratkim so na Dunaju pokopali urednika »Arb. Ztg.«, sodruga Kralika in tam so nosili toliko vencev, kolikor jih Zabukovec najbrže še niti videl ni na enem kupu; skoraj vsi so imeli rdeče trakove in duhovniki niso niti kihnili zaraditega. Seveda povemo to pa le zato, da se vidi razliko med Zabukovcem in med pametnejšim klerom, nikakor pa ne zato, ker bi nam bilo kdove kaj ležeče na njegovem izboljšanju. Nasprotno; bojeviti gospod rogovili lahko, kolikor se mu poljubi in čim fanatičnejši ostane, tem ljubši nam bode, kajti s takim vedenjem odbije več ljudi od svoje stranke in morda tudi od cerkve, kako bi jih mogli mi odtegniti, ako bi desetkrat bolj agitirali, nego moremo. Le naprej, gospod Zabukovec!

So se vrezali. Za časa mizarske stayke se je vršilo v Št. Vidu več shodov po § 2 zborovalnega zakona. To pa nekaterim oblastvenim organom ni bilo všeč in brž so podali ovadbo radi kršenja zbor. zakona. Državno pravdnštvo je obtožilo sodruga Tokana iz Ljubljane radi prestopka §§ 2 in 19 zbor. zakona. Pa so se vrezali, kajti že pri prvi obravnavi se je izkazalo, da sodrug Tokan ni bil sklicatelj omenjenih shodov, ki so se sicer čisto pravilno vršili. Sklicevaje se na dotične določbe zakona, je sodrug Tokan g. drž. pravdnika poučil, da na povabljenе osebe omejene shode ni naznanjati oblastvom. Radi lepšega je g. drž. pravdnik predlagal preložitve obravnave in uvedbo nadaljnjih poizvedb. Ovadba, podana po orožnikih, je najbrže maslo podjetnika Sušarsiča, skuhanu skupno z županom Belcem. Dolžnost orožnikov je bila, da so se v stvari natančno poučili, predno so napravili ovadbo.

»Slovenskemu Narodu« ni mogoče, da bi ostal pri resnici. Minule dni je trdil, da ga mi vprašujemo, čemu se je vtikal v zadevo drja. Robide, in potem pripoveduje, da je bila naša akcija naperjena proti — narodno napredni stranki, ter da je »Narod«, kakor pri vsaki priliki, tudi sedaj vskočil za — stranko. Kdor je prisiljen leta in leta čitati »Narod«, se tudi temu zavijanju ne bode čudil; izplača se pa vendar, pokazati tudi s tem eksemplom, jezuitovsko-farizejsko metodo, katere se poslužuje ta list. Akcija, ki ni bila vprizorjena samo zaradi zadeve odpuščenega zdravnika, temveč zaradi deželnih zavodov sploh, je bila naperjena enostavno, jasno in izravno proti praksi in praktikam deželnega odbora, in ravno to je nerazumljivo, da se poteguje »Narod« s tako vnemo za deželni odbor, v katerem sede vendar poleg liberalcev tudi klerikalci in Nemci, kateremu je celo klerikalec na čelu. Zakaj pa taji »Narod«, da smo v »Rdečem Praporu« že tolikokrat povedali, kam meri akcija in da je povedal to tudi na shodu sodrug Kristan? Zdi se nam — in tudi še marsikomu drugemu, ki ne zajema vse modrosti samo iz »Naroda«, — da je postopalo liberalno glasilo v celi zadevi ne le stvarno napačno, temveč tudi netaktilno in neprevidno, kajti ravno s svojim brezpogojnim zagovarjanjem deželnega odbora, je vzbudilo sum, da so liberalni odborniki posebno angažirani v stvari. Če se obrača torej ost res tualitam specialno proti njim, nismo tega čisto nič krivi mi, ampak samo narodna »Narodova« taktika.

»Narod« pa pravi tudi, da se takih reči ne rešuje na javnih shodih, kjer ima prvo besedo Gostinčar, Štefe in Kri-tan. Tendenca te kombinacije je seveda očitna; »Narod« bi zopet rad po sili konstruiral socialistično-klerikalno alianco. Ali tudi tu je preneroden, pa ne bode dosegel cilja. Kajti: Prvič je imel na shodu v »Unionu« besedo kot sklicatelj cesarski svetnik gospod profesor Franke, prvo besedo kot poročevalec pa g. dr. Ravnihar; drugič bi bili imeli tudi najozji »Narodovi« pristaši besedo, ako bi bili prišli, tretjič bi bili govorili na shodu lahko deželni odborniki od glavarja začenši, ako ne bi smatrali svojih kurulskih sedežev za previsoke; četrtič ni hotel shod rešiti vprašanja, temveč zahtevati jasnosti in izpremembo sistema; petič je za »Narodov« demokratizem slabo izpričevalo, če meni, da se ljudstvo ne bi smelo pečati z ukrepi tako visoke instance, kakršna je deželni odbor. Takega mnenja pa mi ne bomo akceptirali nikoli, temveč bomo delovali z vso močjo na to, da izpodbijemo tisti šablonski birokratizem, ki se je ugneznil pri deželnem odboru in v katerem tiči nevarnost za vse naše javne zadeve. »Naroda« pa ne bomo vpraševali, ali mu je to prav ali ne.

O ženskem vprašanju je predaval v soboto, 9. t. m. Anton Dermota v tržaškem »Delavskem domu«. Predavanje je priredilo društvo »Ljudski oder«. Udeležba je bila dobra. Govornik je pojasnil bistvo ženskega vprašanja ter je označil razmere iz katerih se izlega vse tisto, kar v celoti sočinjava žensko vprašanje. Največ pažnje je posvetil predavatelj prostituciji in enoženstvu. Lepo in zanimivo predavanje se je zdelo poslušalcem le prekratko. Z uspehom te priredbe je društvo lahko zadovoljno v vsakem oziru.

»Slovincu« ni všeč, da smo opozorili na kompromis, ki sta ga sklenili klerikalna in liberalna stranka za volitve v tržaško zavarovalnico proti nezgodam in ker mu je stvar neprijetna, odvraca pozornost od tega dejstva in očita socialnim demokratom, da se niso pridružili lepi koaliciji. Povedali smo že zadnjič, da se nič ne jezimo nad liberalno-klerikalnim koncertom; ko so začeli pobijati šipe, sta se Grozd in Gruđen takoj združila — kaj bi očitati ljudem reči, ki so naravne? Ali zabeležiti je treba take dogodke za čas, ko se bode zopet na tej ali na oni strani kričalo »crucifige!«, ako nanese politična situacija kako kooperacijo, ki enim ali drugim ne bode dišala. »Slovenčev« besedičenje o nalogi socialne demokracije pri teh volitvah nas pa nič ne

vznemirja. Ne oziramo se na to, da sploh nihče ni vabil socialnih demokratov na kooperacijo, temveč konstatiramo le, da ne žive Slovenci samo v Ljubljani, ampak da jih je v Trstu tudi nekaj. Če pa klerikalno uredništvo ne pozna narodnosti naših kandidatov, naj pa ne govori o tem. Delavce opozarjamo še enkrat, naj se ne dajo prevariti; delavskih glasovnic nimajo podjetniki nikamor pošiljati na poljubno porabo, temveč imajo edinole zabeležiti, kako so delavci sami glasovali.

Nekaj za Chamove „Narodne socialiste“. V Št. Vidu nad Ljubljano ima neki g. Franc Šuštersič veliko mizarstvo tovarno. To sicer še ni nič hudega. Ali gosp. Šuštersič, ki je strogo narodno-naprednih nazorov, plačuje delavce svojega podjetja za enajsturno delo od ene do treh kron na dan. To je seveda nekaj drugega. Pa motil bi se, kdor bi mislil, da je veliko takih, ki imajo po tri, ali vsaj več kakor dve kroni na dan. Ne, delavci s trikronsko dnevno plačo so v Šuštersičevi tovarni bele vrane. Najhujše pa še pride. V delavnem redu Šuštersičeve tovarne stoji namreč, da morajo delavci cel prispevek za bolniško blagajno plačati sami. Ta določba je povsem protipostavna in diši zelo po udeležnosti. Pa to ni še vse. Dnevni red, v katerem kar mrgoli kazenskih določb za delavce, dočim pravic delavcev, oziroma dolžnosti nadzorovalnega osebja, odnosno podjetnika kar nič ne omenja, pa je podpisan — čujte in strmite! — od šentvidskega župana Antona Belca, ki je obenem načelnik okoliške bolniške blagajne! Če je g. Belc dotični delavni red podpisal kar na slepo, je kršil svojo uradno dolžnost, nasprotno pa njegovo postopanje dokazuje vrhunec nevednosti ter neznanja najelementarnejših bolniško zavarovalnih zakonitih določb, ki mu absolutno odreja sposobnost za načelnika bolniške blagajne. Sicer pa vladajo pri šentvidski bolniški blagajni tudi v drugem oziru take razmere, da se bodemo morali na vsak način popečati ž njimi. Tako poznamo odbornike, ki so svoje delavce priglasili šele potem, ko so ponesrečili i. t. d. i. t. d. Ako že najvišja oseba v občini, župan in načelnik okrajne bolniške blagajne daje sijajne vzglede površnosti, potem ni čuda, da se i podjetniki ravna po njem. Kdo vraga naj potem zameri Šuštersičevim delavcem, ker so izjavili, da takega delavnega reda, ki je delavni red le po imenu, v resnici pa čisto navaden kazenski predpis, ne priznajo. Ravnotako je bila upravičena zahteva po skrajšanju delavnega časa in povišanju plače. Kakor je pri takih ljudeh že navada, je tudi g. Šuštersič skušal posnemati »velike« ljudi v malem, pa se je postavil na stališče ignoranta. Ni se hotel pogajati z delavci. Pa mu je izpodletelo. Delavci, dasi neorganizirani, so solidarno započeli stavko vzlic grožnjam »milostive«, ki je grozila po Št. Vidu, da bo kar streljala. Pametni ljudje, ki poznajo s pavjim perjem nakičene srake, so se takim grožnjam le smejali. Toda g. Šuštersič je tudi javnosti hotel pokazati, da nekaj velja in da ima oblasti na vrvi. Za praznik 8. decembra je dal rekvirirati kar 14 orožnikov pod pretvezo, da pride ta dan 300 mizarjev iz Ljubljane, ki mu bodo razbili tovarno! Seveda so se poznavalci razmer smejali taki budalosti. Vzlic pretilnim pismom, da bodo sicer vsi odpuščeni, se delavci niso vdali ter vstrajali v stavki. Posameznike, ki so se oglasili, je ljubljanska mizarjska organizacija materijelno podpirala. Z nevpogljivo energijo so pomočniki končno vendarle dosegli, da se je Šuštersič podal ter skrajšal delavni čas na 10 ur in zvišal plačo. Prizadeti delavci so se lahko poučili, da jim je pomoč zagotovljena edino le v močni strokovni organizaciji. Zatorej, šentvidski mizarji, vsi v strokovno organizacijo lesnih delavcev. Pri tej priliki pa naj nam bo dovoljeno še vprašanje, kako pač mora izgledati organizacija Chamovih socialistov, ki meče podjetnike in delavce vse na en kup? Radi bi zvedeli od g. Chama, ali spada »liberalni« Šuštersič v društvo za »višje« ali »nižje«

sloje. Čudni so ti »narodni socialisti«, ki jim stoji na čelu »gosthauspezicar« iz ljubljanskega Udmata, Miha Hribar, ki je sicer mizarjski mojster, pa si nadeva pravico do reprezentacije »širokih mas« tam, kjer je to prav poceni, molči pa, kadar zadruga gostilničarjev sklepa o povišanju cen pijači in jedilom. Na zadnjem občnem zboru zadruge gostilničarjev naj bi bil g. Hribar odprl usta v prilog delavcem, g. Cham pa naj v svojem društvu izobrazil ljudi Šuštersičevega kalibra, delavce pa pusti pri miru. Več organiziranih šentvidskih mizarjev.

Narodni svet je bil predlagan na zaupniškem shodu liberalne stranke in predlog je bil tam tudi sprejet, dasiravno je dr. Tavčar glasno godrnjal. Ako bi bil prej povedal, da njemu taka reč ni všeč, bi bil predlog morda padel. Ali tako je obveljal. Toda čeravno je zaupniški zbor že davno minul, vendar ni v liberalni stranki ne duha ne sluha o izvršitvi tega sklepa in »Narod« ne črhe niti besedice o njem. Medtem je objavil dr. Ravnihar v »Našem Listu« vrsto člankov o tem predmetu z detaljiranimi predlogi glede sestave, naloge, delokroga in funkcioniranja »narodnega sveta«, a pri liberalcih, kjer je bil predlog poročen, se še vedno ne zgane nič. Menda jim stvar res ne diši. A če je tako, naj bi vsaj povedali, da je bil tudi ta sklep dober samo za momentano zaslepljenje lastne stranke, da mu pa liberalci ravno tako ne pripisujejo in ne priznavajo nobene veljave, kakor n. pr. sklepu o splošni in enaki volilni pravici, ki tudi dovoljuje Tavčarju, Ferjančiču in Plantanu, da glasujejo za pluralni zistem.

Humorja v resnih časih ima »Slovenski Narod«. Toliko ga ima, da zna norce briti — sam iz sebe. Uprizoritev Cankarjeve satire »Za narodov blagor« je ujezila nekatere njegove patrone, čemur se ni čuditi; še bolj pa jih je razjezil veliki uspeh. In jezo svojih mogotcev mora »Narod« spoštovati, kajti tudi ona je del »narodnih idealov«. Spoštovati mora pa tudi umetnost in ker se zadnji čas ne more več tajiti, da je Cankar umetnik, je bilo treba vsaj glumiti navdušenje za njegovo delo. Taka situacija je pa neprijetna; ali »Narod« si zna pomagati. Kako zna potolažiti olimpske in podsvetne bogove obenem to je zares imenitno. Najprej objavi entuziastično kritiko o premieri, potem pa — se roga lastni kritiki. In tako ima literatura svoj delež, veljaki pa svojega! Po nauku: Daj bogu, kar je božjega in cesarju, kar je cesarjavega... Da je bila kritika v »Narodu« malo preveč navdušena, je že res; Shakespearea ni bilo treba ravno citirati. Ali da brije zato liberalni list norce iz svojega lastnega kritičarja, vendar ni neobhodno potrebno, razven če je to morda preludij? Saj bi bilo res krasno, ako bi šel »Narod« na tej poti dalje, pa bi se začel v noticah rogati svojim uvodnim člankom, v člankih domačim beležkam i. t. d. To bi bila končno največja modrost in edino zanesljivo izmed vsega, kar se najde v »Narodovih« predalih... Tudi v »mlade« se je pri tej priložnosti staroliberalno glasilo zakadilo z lastno mu živahnostjo; kar kadi se od »oslovstva«. Čudno je le, da se čutijo ravno »Narodovci« najbolj prizadete, vsled satire ravno tako, kakor vsled kritik!

Društvene vesti.

Predavanje v Nabrežini. Javna ljudska knjižnica v Nabrežini priredi dne 30. t. m. ob pol 4. uri popoldan predavanje v dvorani klesarskega društva. Predaval bode profesor dr. Dragotin Lončar o predmetu: Sloveci in njih narodni preporod. Zanimivost stvarine in znani simpatični način predavatelja opravičuje upanje, da bode udeležba velika.

Zagorje ob Savi. Telovadno društvo »Zagorski Sokol« priredi dne 30. t. m. v Zagorju v dvorani g. Mihelčiča veseloigro »V Ljubljano jo dajmo«. Imenovana igra je bila večkrat s sijajnim uspehom igrana v slov. dež. gledišču v Ljubljani. Pri predstavi gostujeta gdč. Vida Hočvarjeva in gdč. Berta Bergantova, članici slov. dež. gledišča v Ljubljani.

Začetek ob pol 8. uri zvečer. Po predstavi prosta zabava in ples.

Iz Črnega vrha nad Idrijo. Napredno izobraževalno društvo v Črnem vrhu bo imelo na novega leta dan svoj redni letni občni zbor, na katerem bo predaval sodrug Anton Kristan iz Idrije »o važnosti izobrazbe za delavsko in kmetško ljudstvo«. Predavanje se vrši v gostilni pri Hladniku; začetek ob 3. uri popoldne. — Dopoldne ob 11. uri se bode pa vršil zaupni shod Črnovrških občinarjev z dnevnim redom: »Gospodarske razmere delavca in kmeta«.

Iz Idrije. 29. t. m. se vrše volitve v cestni odbor idrijski. Župani in svetovalci občin idrijskega sodnega okraja (razen Idrije) volijo 3 odbornike in 3 namestnike, občinski odborniki idrijski enega odbornika in enega namestnika, davkoplačevalci od 160—400 kron direktnega davka 1 odbornika in 1 namestnika, davkoplačevalci od 400 kron naprej tudi enega odbornika in 1 namestnika. Naši sodrugi se aktivno udeležijo teh volitev s precejšnjim upom na zmago.

Protidelavski značaj liberalcev je prišel na površje zopet na zadnjem shodu v Mirnu pri Gorici. Na dnevnem redu je bilo tam tudi starostno zavarovanje delavcev. Iztaknili so ga klerikalci pač iz demagogičnih razlogov. Nihče ne more trditi, da bi bilo to vprašanje ravno sedaj pereče. Dnevi avstrijskega parlamenta so šteti, edino kar se more še zahtevati od tega državnega zbora, je to, da ostane značajan do konca v vprašanju volilne reforme in da ne popusti prevzetnosti gosposke zbornice; da bi pa mogel pred slovesom še izvršiti starostno zavarovanje, na to ne more misliti resen človek. To je naloga bodočega parlamenta, seveda ena njegovih najvažnejših nalog. Ali klerikalcem se je šlo zato, da bi demonstrirali pred delavci s svojim prijateljstvom do delavstva in tako je prišla stvar na dnevni red. Toda ta priložnost je spravila na dan čedno dejstvo, da so liberalci sovražniki starostnega zavarovanja. Na mirenskem shodu so protestirali proti takemu zakonu, gospod Gabršček se je pa trudil »dokazati«, da bi bilo podobno zavarovanje delavcem — škodljivo. Seveda je treba za tak dokaz pristne liberalne logike. Gospod Gabršček pravi, da delodajalci ne bi mogli prenašati bremen, ki bi jim jih naložil zavarovalni zakon; zapri bi torej mnogo tovarn in delavci bi bili še na slabšem. Navidezno zelo modro. Ali tisto podjetniško lokavost poznamo že predobro; gospodom kapitalistom se godi baje tako slabo, da morajo pri svojih podjetjih le doplačevati in to delajo le iz dobrega srca, da imajo delavci kruha. Čudno! Če je to res, tedaj je pa vendar nerazumljivo, da se tako krčevito oklepajo tiste privatne lastnine, od katere imajo baje samo škodo. Zakaj pa ne izroče tistih podjetij, pri katerih trdijo, da imajo večne izgube, delavcem? Poročila o kapitalističnih občnih zbora in bilancah nam že povedo, zakaj ne. Pa industrija, ki ne more izhajati brez odiranja delavcev, sploh ni vredna, da živi. Namen industrije je, pomnoževati bogastvo; ako ne more izvršiti svojega namena, je bolje, da jo vrag vzame. Ali tega ne bode treba, kajti kakor mi, tako ve tudi gospod Gabršček, da prosperira industrija v Avstriji ravno zadnja leta izborna. In če cvete podjetništvo v Avstraliji in Novi Zelandiji kljub starostnemu zavarovanju delavcev, bi se že lahko ustvarilo tudi v Avstriji take razmere, da ne bi moral delavec na stara leta beračiti.

Sodrugi in prijatelji!

Naročajte se na

dnevnik

ki bo izhajal med volitvami za državni zbor dva meseca in bo veljal 2 K na mesec, torej skupaj le 4 K.

Delavski Koledar za leto 1907

velja 72 h, v usnje vezan 1.30 K, po pošti 10 h več.

Tržaška priloga „Rdečemu Praporu“.

Konferenca okrajne organizacije jugoslovanske socijalno-demokratske stranke v Trstu.

Predlogi in resolucije.

Konec.

3.) Resolucija poročevalca o **organizaciji in taktiki**, sodruga Regenta z dodatnimi predlogi sodruga Kopača:

«Današnja konferenca poziva odbor politične okrajne organizacije, da kot tak nastopa tudi v bodoče z vso energijo in z vsemi sredstvi, ki jih ima na razpolago proti vsem nameram vsake nasprotniške stranke, katerih težnje so v direktnem nasprotju s socialno demokracijo in vsakikrat, ko bi njih nastop škodoval interesom organiziranega delavstva, da uporabi vse svoje moči v svrhu napredka slov. socialne demokracije v Trstu ter da se v bodoče združuje z političnim odborom ital. socialne demokracije vsakikrat, ko bi to skupni interesi zahtevali.

Dokler nimamo političnih organizacij v drugih mestih po Primorskem in po Istri, prevzame agitacijo in organizacijo po teh krajih v svoje področje tržaška okrajna organizacija, kateri se nalaga, da takoj izvoli odsek iz petih oseb, ki ima nalogo, se pečati edino z uredbo cestne organizacije po vseh mestnih okrajih, po okolici in po vsem Primorskem in Istri, dokler nimamo povsod političnih organizacij.

Dokler pa ni ustanovljena organizacija po okolici, se ima sklicati vsako nedeljo po vseh okolnih vaseh razne tabore ali zaupne shode v svrhu agitacije, za katere shode morajo pripraviti vse potrebno tamošnji zaupniki ter se mu nalaga, da tudi v bodoče skliče kolikor je mogoče shodov, in sicer vsikdar, kadar je to potrebno.

Takoj, ko se najde zaupnike po deželi, se jih skliče v posameznih volilnih okrajih, se ustanovi okrajno organizacijo ter izvoli pol. odbor. Na ta način ustanovljena organizacija ima nalogo, predlagati kandidata, katerega mora potrditi tudi izvrševalni odbor, in ima voditi vso volilno agitacijo.»

4.) Predlog poročevalca o **strokovni organizaciji**, sodruga J. Kopača z dodatnim predlogom sodruga Jernejčiča:

«Današnja konferenca poziva z ozirom na velikanski pomen in moč centralnih strokovnih organizacij, vse obstoječe lokalne organizacije, da se takoj centralizirajo, da se zamore proletariat uspešneje bojevati proti organiziranemu kapitalizmu.

Nalaga strokovnim organizacijam, da si izvolijo strokovno komisijo, ta naj si izvoli svoje zaupnike povsod, kjer so strokovne organizacije ter naj skliče strokovno konferenco skupno z italijanskim in slovenskim strokovnim tajnistvom.»

5.) Resolucija poročevalca o **kulturni organizaciji**, sodruga A. Jernejčiča:

«Današnja konferenca priznava potrebo obširne kulturne organizacije, smatrajoč jo potrebno v svrhu hitrejšega razvoja organizacij sploh, kakor tudi v svrhu izobrazbe slovenskega delavstva. V ta namen vabi vse strokovne organizacije, da uplivajo po možnosti na svoje člane za udeležbo pri vsaki prireditvi izobraževalnega značaja. Priporoča društvu «Ljudski oder» v Trstu, da po možnosti nadaljuje s prirejevanjem poljudnih predavanj ter izreče željo, da bi se razširila ta akcija po vsej okolici ter nalaga društvu, da skuša razviti svoje delovanje po vsem Primorskem ter ustanavljati svoje podružnice v vseh delavskih okrajih v Trstu, po okolici, po deželi in po vseh mestih, ki spadajo v delokrog njegovega področja.

Konferenca zagotovi društvu moralno podporo od strani politične organizacije ter vabi vse strokovne organizacije, da ga po

svojih močeh podpirajo gmotno in moralno.»

Kakor rečeno, so bile vse resolucije in predlogi z vsemi glasovi sprejete.

Z dežja pod kap.

Četrto leta je minulo, odkar so podrejene kranjske državne železnice tržaškemu ravnateljstvu, in čas je, da napravimo nekak provizoričen račun o dobrotah, s katerimi nas osrečuje naša sedanja vlada.

Preden pridemo v detalje, moramo konstatirati, da bode ta račun za ugled tržaškega ravnateljstva povsem nepovoljen; s tem pa ne bodi rečeno, da so bile morda razmere uslužbencev pod vlado zadosti znanega Proske ta dobre.

Umazanec je bil gosp. Proske napram svojim uslužbencem vseh kategorij in njih gmotni položaj je bil vsekakor beden. Ni torej čuda, da so si ljudje želeli rešitve in da so bile njih nade velike v času, ko je odredilo žel. ministrstvo, da se imajo kranjske drž. železnice odtrgati od beljaškega ter priključiti tržaškemu ravnateljstvu.

Precej početkom te premenitve pa se je pokazalo, da je kopito državne železnice povsod enako in da so prišli srečni uslužbenci izpod dežja pod kap. Prve mesece smo se tolažili z neredom, ki ga je povzročila otvoritev nove železnice in molče smo trpeli ter čakali boljših časov. A dosedaj zaman.

Pač pa opazamo, da se razmere od dne do dne slabšajo in prišli smo danes do prepričanja, da so si vtepli merodajni krogi v glavo, neprimerno drago gradbo nove železnice plačati iz naših krvavih žuljev, in so nam v to svrhu dvignili že prej jako visoko visečo košarico s kruhom v naravnost nedosežno višino. To ni morda fraza in vsakdo lahko opazi, da danes železničarji s svojimi družinami dobesedno stradajo.

Da pa dokažem to trditev, namenil sem si danes obelodaniti razmere ene kategorije, ki najbolj izkuša novi kurz, katere članom pa obenem dokažem, da so v prvi vrsti sami krivi teh razmer. Ta kategorija je uslužbeništvo tukajšnje kurilnice, in sicer od strojevodij pa doli do zadnjega delavca pri premogu Seveda moram poudariti, da je načelnik tega oddelka znani, večno gladni Poka de Poka-falva, kateremu so visoke tancime vse, a vsa druga služba nič, kar pa nikakor ne odvrča odgovornosti tudi od gosp. Ruffa in pl. Littrowa.

Razmere pri tem oddelku so postale v trenutku, ko je prevzel gosp. Poka vajeti v roke, žalostne in osobito strojevodje so morali od meseca do meseca manjšati svoje izdatke, dokler ni končno, in to v zadnjih mesecih, sploh nič več ostalo za zmanjšanje in je postal deficit redna prikazen mesečnih računov.

Na leta nazaj posegati, se mi zdi nepotrebno. Pač pa je ta razvoj v zadnjem času pogleda vreden, ne samo za železničarje, temveč tudi za ravnateljstvo in za druge sloje, ki kaj radi vidijo v železničarju nekakega proletarskega aristokrata, tembolj, ker so posebno strojevodje dovolj naivni, da lišpajo tako misel s pavjin perjem.

Torej k stvari.

Predvsem naj omenim, da sem slišal sledeče stvari in nedostatke od strojevodij samih na lastna ušesa in sem pripravljen v vsakem slučaju nastopiti dokaz resnice, ne brigajoč se za posledice, ki morda ne bi bile prijetne komu, ki nima nikdar dosti.

Glavna boleš, ki mori žepe strojnega osebja, je nesrečni kočevski premog. Kakor znano, dobe strojevodje in kurjači poleg svojih briljantnih stalnih plač, še takozvano kilometrino, ki naj bi bila nekak nadomestek za porabo izven doma, ki pa pridanašnji draginji nikakor ne zadostuje, in pa premijo za ekonomično ravnanje z ognjem: takozvano «Kohlenprämie».

Kjer je stalna plača vsaki mesec enako borna in kilometrino, z ozirom na neugodno prožno razmerje vzlic najnapornejši službi ni mogoče povišati, je naravno, da izkuša strojno osebje nadomestiti primankljaje v stalni plači in kilometrino z največjo ekonomijo pri premogu in si na ta način povišati svoje sramotno nizke dohodke s «Kohlenprämijo». Ali tudi ta ekonomija je postala v zadnjih mesecih brezplodna, kajti razven strojnega osebja — in to v veliko višji meri — participira na teh dohodkih tudi kurilnično vodstvo in organi slavne direktije v Trstu, ki morda nikoli niso videli, kako gori kočevski premog.

Naravno je torej, da višja gospoda ne pozna drugega stremljenja, kakor čim več odtrgati strojnemu osebju in pridejati svojim nenasitnim žepom. Posledica tega pa je, da so te «premijs», ki so še pred par leti imele višino 50 do 100 kron na strojevodjo, danes padle na dolg od 4 do 10 kron, kar družini strojevodje ne more biti vseeno, tem manj, ker je kruh vsak dan dražji. Seveda bode gosp. Poka dejal, kaj to meni mar; pač pa je naša briga, da se to izpremeni in izpremenilo se bode, če spozna strojno osebje, da je v edinosti moč. Najprej je treba konstatirati, odkod prihaja večni primankljaj premoga, in z rešitvijo tega vprašanja odpade vse drugo. Gosp. Poka, ki v 30. letih svojega službovanja ni ničesar prihranil, naj si ne domišlja, da so njegovi rodni bratje toli neumni in bodo njegove mahinacije na vse veke gledali le mirnega očesa in nemih ust.

Stakulova prodajalna bi tudi marsikateremu strojevodji ugajala, še bolj pa nje vsebina in marsikateri že premišluje, da je za njegove žulje le Poki odprta in njemu ne. Mi sicer vemo, kje tiči zajec, a za danes ga ne bomo javno kazali, pač pa zahtevamo, da slavna direktija preišče razmere v tukajšnji kurilnici in ako nje juristi nočejo ničesar najti, potem naj širša javnost izpozna korupcijo državnega podjetja državnih železnic.

Če se pa resno hoče zdraviti razmer, potem je prvi pogoj, nadomestitev popolnoma nezmožnega Poka s tehnično izobraženim človekom, ki naj sanira razmere.

Druge žalostna prikazen, ki jo je uvedel tukajšnji «vsenemški Generalstab», je redno preziranje domačinov na korist nekaterih «Heilovcev». V tem oziru seveda ne smemo pripisovati vsega gosp. Poki, kajti mož razume o politiki toliko, kakor zajec na boben, pač pa je dobro orožje različnih Janušofskijev in drugih, ki si mislijo: «Pauls, geh du voran, du hast die großen Stiefel an.» Tako opazamo, da imajo najugodnejšo in najbolje plačano službo le pristni germani z lepimi stajerskimi hribov, medtem ko se domačine prezira v vsakem oziru; seveda ima tudi to svoj vzrok v tem, da domačini še niso dovolj izobraženi denuncijanti, kakršnih potrebuje slavno vodstvo in brez katerih sploh ne bi moglo opravljati službe.

Za danes dovolj. Omenil sem le odkraja, da so razmere tukaj nezdrave; kot uslužbenca bi me bilo tudi sram, da bi razpravljala vse čistosti Predovičevega gospodarstva široka javnost, posebno ker upam, da tudi g. Ruffa taka diskuzija ne bi bila prijetna in ker upam, da bode sam z železno roko posegel v Avgijev hlev. Hotel sem le obrniti pozornost ravnateljstva na tukajšnje razmere, obenem pa zaklicati uslužbencem: «Zdramite se!»

Poglejte malo okrog in videli boste, da vas vsak pošten železničar in tudi drugi delavec zaničuje radi vaše brezbriznosti in kar je glavno, da vaše družine trpe radi vaše neodpušljive malomarnosti pomanjkanje. Posnemajte vaše tržaške sotrpine in daleč ni več čas, ko se bodo vaše razmere v gmotnem in službenem oziru izboljšale v vašo korist. Stopite na pot tržaskih uradnikov, ki so to potrebo uvideli in podpora vseh sotrpinov vam je gotova, nakar vam bode mogoče

poleg suhega kruha dajati vašim bednim otrokom v hrano tudi še nekoliko mesa.

Novo politično življenje se bliža z uvedbo splosne in enake volilne pravice in sram bi nas moralo biti, da bi nas našel ta važni trenutek nepravilnosti, ko smo si vendar v svesti, da je le potom zakonodaje mogoče trajno izboljšanje naših razmer.

Vrzite publi strah, ki ga imate pred svojimi tirani, med staro šaro in združimo se v močno četo, kateri niti Poka in Deršatta ne moreta inponirati. Pesti v žepih naj zagledajo dnevno svetlobo in kmalu vam skuha žena poleg krompirja in zelja še kosček mesa. Torej vsi na krov, v vrste že organiziranih brigad.

Aktiven železničar.

Shodi.

Št. Polaj pri Nabrežini. Dne 30. t. m. ob 3. uri popoldan bode v Št. Polaju v gostilni g. Kosmina javen ljudski shod s sledečim dnevnim redom: Splošna volilna pravica in njen pomen. Shod je važen in vsi sodrugiso vabljeni, da se ga udeležijo v obilnem številu.

Pragersko. Nekateri lokalni dogodki so dali povod, da je bil dne 12. t. m. tukaj društveni shod železničarske organizacije, ki je bil jako dobro obiskan. Poročal je sodrug Josip Kopač iz Trsta in je bilo sklenjeno, izdelati in predložiti spomenico, ki zahteva ureditev mezde in službenih razmer za delavce, premikače i. t. d. Med drugim se tudi zahteva, da se uredi čuvajsko službo pri severnem prehodu tako, da ne bode treba premikačem zanemarjati svoje službe s tem, da morajo nadomeščati čuvaja.

Zidani most. Dne 13. t. m. je bil tukaj dobro obiskan shod, katerega so se udeležili večinoma železničarji, delavci iz cemetne tovarne in tudi nekaj drugih prebivalcev. Na dnevnem redu je bilo: 1. Zgodovina avstrijske ustave. 2. Splošna volilna pravica. O obeh točkah je poročal sodrug Kopač. Debate se je udeležilo več sodrugov. Končno se je razpravljalo tudi o časopisju in se je sklenilo, pobirati naročnino za dnevnik «Rdeči Prapor» začeti z novim letom.

Dopisi.

Silvestrovo veselico priredi podružnica mizarjev v Ljubljani v steklenem salonu kazine. Začetek ob 8. uri zvečer.

Trbovlje. Politična organizacija «Trbovlje» priredi na Silvestrov večer v gostilni g. Jak. Božiča veselico z raznimi zabavnimi priredbami in slavnostnim govorom sodruga Sitterja. Vstopnina za moške 40 vin. Čisti dobiček je namenjen volilnemu skladu.

Gorica. Podružnica državnih železničarjev vabi vse svoje člane, naj naznanijo takoj vodstvu svoje želje in pritožbe glede zdravniške ordinacije, šolskega obiska, šolnine i. t. d. pismeno ali pa ustmeno. Vse člane, ki še kaj dolgujejo, se poziva, naj poravnajo svoj dolg čimprej, da bode red in da ne izgube svojih pravic. Zaupniki so dobili vprašalne pole, katere naj se izpolni in vrne podružnici. V ta namen naj napiše vsakdo na listek: 1. Svojo narodnost. 2. Ali je svoboden ali oženjen. 3. Število moških in ženskih otrok. 4. Službena leta. 5. Plačo ali dnino. 6. Zadnji avanzma ali izboljšanje plače. 7. Natančni naslov.

Miren pri Gorici. Liberalizem naših liberalcev je res specijalitet, ki bi jo bilo treba shraniti v špirit, pa postaviti v kak muzej. Tako nekam temno se še spominjamo, da pomeni «libertas» svobodo, ako se ni to izpremenilo izza naših solskih let. Ali naši liberalci imajo gotovo svoj posebni vokabular. zakaj pri njih pomeni liberalizem ravno to, kar pri drugih ljudeh brezobzirna brutalnost. Kdor se hoče prepričati o tem, dobi priložnost v Mirnu, kjer igra znamenito vlogo znani tovarnar Josip Pavletič, liberallec od pete do glave, kot podjetnik pa poln humanitete. Njegovo srce je iz zlata, ako se veruje njemu.

Seveda, zlato je trda kovina in tako soglašaj stvar. Drugače bi bilo namreč težko verjeti njegovim besedam, ki jih dejanja neusmiljeno bijejo. Na zadnjem shodu je hotel gosp. Pavletič paradirati. Samo s svojo osebo bi bil težko dosegel idealni namen in zato je — liberalno — zbral delavce iz svoje tovarne pod svojo komando in jih je tako gнал na shod. Med temi delavci so pa še taki ljudje, ki naivno mislijo, da lahko sami disponirajo s svojim prostim časom, katerega itak nimajo preveč. Eden teh ljudi ima v Gorici bolnega očeta v bolnišnici. Ako ga hoče obiskati, mora porabiti nedeljo za to. Ker pa ne more biti na dveh krajih obenem, ga ni bilo na shodu. Ravnotako ni opazil gosp. Pavletič pri apelu še nekega drugega delavca. Tedaj se je vzbudila v njem liberalna jeza, zatripalo mu je zlato srce in drugi dan sta bila oba delavca na cesti. Prvi je oče mnogih otrok, drugi sicer nima deteta, ali oženjen je. Posebno človekoljuben je ta odpust sedaj, pozimi, ko je delavčeva usoda še trikrat bridkejša kakor poleti. Tak je pri nas liberalizem. Delavci se iz takih eksemplrov lahko nauče, kje jim je iskati pomoči. Tudi v Mirnu je treba krepke socialno-demokratske organizacije, ki je edina vez proti kapitalistični samovolji.

Iz stranke.

K strankarskemu zboru. Dve stvari sta, ki mi ležita na srcu, in ki po mojem mnenju morata biti rešeni v najkrajšem času. Mislim namreč na ustanovitev tiskovnega odbora jugoslovanske socialne demokracije ter na ustanovitev strokovnega tajništva za slovenske dežele. V tiskovnih ozirih vlada pri nas največji nered. Letos še «majski list» ni izšel. Na «Koledar» za l. 1907 pa čakamo do danes zama, dasi bi moral že iziti. Da bi se izdale kake brošure, na to niti misliti ne smemo. Takšno razmerje je nezdružljivo. Mi moramo resneje postopati! Smatramo za eno najnujnejših stvari, da se na strankarskem zboru v Trstu osnuje tiskovni odbor, ki prevzame s sporazumom izvrševalnega odbora vse tiskovine stranke v svojo založbo, razen «Rdečega Praporja», «Napreja» in «Naših Zapiskov». Tiskovni odbor naj sestoji iz petih sodrugov, ki bivajo v enem kraju. Izvrševalni odbor imej pa pravico neprestane kontrole po dveh v to določenih članih, ki imata v sebi tiskovnega odbora pravico glasovanja. Za sedaj predlagam, da se agende tiskovnega odbora izroče idrijski okrajni organizaciji.

Strokovno tajništvo je dalje stvar, ki se mora ustanoviti. V tem oziru mora stopiti na strankinem zboru v to svrhu izvoljena komisija v dotiko s strokovno komisijo na Dunaju, ter s posameznimi strokovnimi zvezami. Dosedaj se je reklo; ni sposobnih ljudi — danes pa rečemo lahko: imamo že sposobne ljudi. Poznam v Ljubljani par dobrih sodrugov, ki so zmožni voditi strokovno tajništvo. Nova železnica nam je odprla nove kraje — splošna in enaka volilna pravica pa dela polno bodočnost! Mnenja sem, da se ne sme vse delo centralizirati v rokah enega ali dveh sodrugov, ampak razdeliti se mora tako, da vsak prevzame svoj delokrog. Administrator centralnega glasila bodi obenem tudi tajnik politične stranke, njemu ob bok naj stoji strokovni tajnik, poleg njega pa uredniki lista i. t. d. Delo se mora razdeliti. Stranka ima pred seboj ogromni delokrog!

Napačno se mi tudi zdi, da ni izvrševalni odbor stopil v dogovor s strokovno komisijo v Ljubljani, ter se ni istočasno s strankarskim zborom sklical še kongres strokovnih organizacij, ki bi imel toliko in toliko tvarine, da se jo reši in pošteno porazpravi. — Nisem tudi zadovoljen, da bode zbor v Trstu, ker je Trst na periferiji ter za znatno udeležbo skrajno neugodno mesto zborovanja, ki vsled svoje važnosti zahteva polnoštevilno udeležbo!

Idrija, dne 25. decembra 1906.

Anton Kristan.

Sodrugil

V smislu strankinih določb in sklepov zadnjega rednega zbora razpisujemo

V. redni strankin zbor

jugoslovanske socialne demokracije in ga sklicujemo na

2., 3. in 4. februarja 1907

Velika dvorana v TRST Ulica
«Del. doma» Boschetto 5

Provizorično predlagamo sledeči dnevni red:

1. Poročila.
2. a) Organizacija in taktika.
b) Volitve leta 1907.
3. Časopisje in tisk.
4. Prihodnji mednarodni socialistični kongres.
5. Socialna demokracija in jugoslovanstvo.
6. Določitev kraja za prihodnji zbor in eventualija.

Vse organizacije, ki imajo po strankinih določbah pravico do udeležbe na strankinem zboru, pozivamo, da pravočasno izvolijo svoje zastopnike in jih naznanijo izvrševalnemu odboru. Z ozirom na posebno važnost tega zbora, ki mu pritika zlasti vsled predstojajočih volitev, vabimo vse organizacije, naj se poslužijo svoje pravice in naj vsekakor določijo svoje zastopnike.

Predloge, ki naj pridejo na strankinem zboru v razpravo, je treba vpsolati izvrševalnemu odboru potom pristojnih organizacij najkasneje do 15. januarja.

V Ljubljani, 9. decembra 1906.

Izvrševalni odbor
jugoslov. soc. dem. stranke.

* * *

Strankine ustanove določajo glede strankinih zborov sledeče:

Redni občni zbor je vsako drugo leto. Delegate za strankin zbor določijo sodrugi posameznih okrajev in krajev. Kraji, kjer imajo žensko organizacijo, smejo poleg sodrugov določiti tudi sodruginje za delegate. Parlamentarni zastopniki stranke in izvrševalni odbor morajo na strankin zbor in imajo tam sedež in glas. Organizirani sodrugi posameznih industrijskih skupin imajo pravico poslati iz vsakega volilnega okrožja po enega delegata, ki ima glas; volitev teh delegatov posreduje odbor volilnega okrožja.

Predlogi se morajo poslati vsaj štirinajst dni pred zborom izvrševalnemu odboru, da jih priobči v strankinem glasilu vsaj osem dni pred zborom; isto velja za predloge izvrševalnega odbora.

Vsaka ponaredba in ponatisek je kaznivo.
52-19 Edino pravi je

Thierryev balzam

le z zeleno znamko nune. Zakonito zavarovan. Davno znamenito, neprekosljivo domače zdravilo. — Cena 12 malim ali 6 velikim steklenicam ali eni specialni steklenici s patentno zaporko 5 K franko.

Thierryev centifolijino mazilo

je obče znano kot najboljša domača zdravila. A vse se tako staro rane, vnetja, poškodbe. Cena 2 lončkoma K 3:50, pošilja franko le proti naprej poslanemu denarju ali povzetju

lekarna A. Thierry v Pregradi p. Rog. Slatini
resurica s tisoč izvirnimi zahvalami brezplačno in franko.

Umetnost in književnost.

Času primerna knjiga. — V zalogi tiskarja Iv. Pr. Lampreta v Kranju izide prihodnje dni poljudno spisana brošura o «novem državnozborskem volilnem redu», s statičnimi tabelami ter zemljevidom volilnih okrajev na Štajerskem, Koroskem, Kranjskem in Primorskem in člankom o določbah za varnost volilne in zborovalne prostosti. Knjižica bo stala 70 vinarjev in se naroči že sedaj lahko pri založniku ali v domačih knjigotržnicah.

«Za narodov blagor» na slovenskem odru. Premiero Cankar je ve bridke satire «Za narodov blagor» imenujemo po pravici lahko znamenit dogodek ne le za slovensko gledališče, temveč sploh za slovensko življenje. O drami sami smo pisali že takrat, ko je izšla

v tisku in o Cankarju literatu nam ni treba trositi besed. Naši čitatelji so poučeni o njegovih glavnih delih in poznajo njegovo izvenredno umetniško moč in njegov pisateljski pogum. V navadnem pomenu besede ne more biti Cankar popularen; ali tisti, ki trdijo, da so njegovi spisi samo za literarno gurmandizo in da je on artističen aristokrat, nimajo prav. Kako pripoveduje in opisuje, to je posebna stran njegove umetnosti; kar pripoveduje in prikazuje, pa ni in ne more biti namenjeno blaziranim čitateljskim gastronomom, temveč živim ljudem s toplo krvjo, s čutečim srcem in z zdravim razumom. Pravijo, da so njegova dela težko umljiva; če delajo pripadnikom širokih slojev danes še težave, niso tega krivi dotični čitatelji in tudi ne pisatelj, temveč tiste proklete razmere, v katerih se smatra in rabi maso samo kot tovarno živino, krivi so tega ljudje, ki pospešujejo in branijo le te zloedske razmere. Naj se pa povzpe ljudska izobrazba in naj dobe delavci časa za počitek in za duševno uživanje, pa se bode kmalu pokazalo, da je prava Cankarjeva publika v nižavah, ne pa v višavah. Že danes je odstotek tistih, ki umevajo Cankarja, večji zdolaj, kakor zgoraj; in kdor pomaga delavcem nekoliko v tem oziru, doživi krasne uspehe.

To mora biti znano tudi Cankarju; njegova satira «Za narodov blagor» je dokaz za to. Z njo pokazuje sicer zrcalo tistim prvakarjem, ki valjajo neprenehoma «narodov blagor po ustih, pa imajo lastni blagor v misli; ali od njih ne pričakuje kesanja in spokorjenja, temveč obrača se indirektno prav do tistih «razcapancev», do «kraljev v cunjah», kakor njegov Ščuka.

Ravno zato je uprizoritev njegove satire fenomenalen dogodek za Ljubljano. Da se je moglo sploh uprizoriti «Za narodov blagor»! Leta in leta je čakal Cankar, da se zgodi to. Bila mu je njegova srčna želja in ni se mu to izpolnila. Ali nazadnje ni res, da so bile tega krive samo okoliščine v gledališki intendanci. Globlje so tičali razlogi. Če bi bila komedija tudi prišla pred leti na oder, ne bi bila našla primerne občinstva. Naletela bi bila na odpor v krogih, ki so bili «merodajni»; igrale bi bile vse intrige in morda bi se bilo celo aranžiralo kak škandal v gledališču, kajti kar je Cankar naskočil v svoji satiri, so bile «narodne svetinje». Uščipnil je frazo, kakor še nihče pred njim pri nas; in fraza je bila vendar nedotakljiva rikovit narodnosti. Postavil je na oder prvake; vsi prvaki bi se bili čutili prizadete in užaljene v dno duše. Rabil je slovansko vzajemnost v okvirju smešnosti in to bi bil crimen laese maiestatis. In groza — produciral je tisti strup, ki se že razširja pri velikih, degeneriranih narodih... Kako bi se moglo trpeti, da se le namigne na slovenskem odru na socializem, anarhizem in na podobne «destruktivne» elemente!

In letos se je vendar zgodilo. Izvršile so se izpremembe pri gledališču; ali važnejše je, da so se zgodile izpremembe v javnosti. Prve so formalno omogočile, da je prišel «Narodov blagor» na oder; druge, obsirnejše, globlje segajoče, so povzročile, da je dosegla domača igra za naše razmere naravnost neprimeren uspeh in demonstrativno odobravanje. Gotovo ni prišlo vse prav iz srca. V gledališču so sedeli ljudje, ki bi bili gotovo z večjo slastjo sikali. Ali... to je tisto: Vse je čutilo, da je protest nemogoč in da bi ga bilo tem burnejše odobravanje zadušilo. In vendar niso zasedli delavci parketa, niso bili socialni demokratje v ložah; in vendar se je pri odprti sceni aplaydiralo Ščukovi revolucionarni proklamaciji in bilo je nekaj svečanega v gledališču, ko so zacinkale razbite šipe... Drugačen vzduh je v Ljubljani in tudi za Cankarjevo umetnost nastajajo sedaj šele ugodnejša tla.

O uprizoritvi komedije ni treba mnogo govoriti. Bila je nenavadno zadovoljiva. Skrbni režiji se je pridružila ljubezen vseh igralcev do njih naloge in tako smo doživeli zaokroženo predstavo kakor malokdaj. Prepisati bi

morali res gledališki listek, ako bi hoteli pohvaliti vse, ki zaslužijo priznanje. Omeniti hočemo le gospoda Taborskega, ki je premišljeno igral težavno ulogo pasivnega, dobrodušnega in nerodnega Gornika ter njegovo gospo v najbolj aktivni ulogi Grudnovke, katero je odigrala temperamentno in graciozno; Ščuko je interpretiral g. Boleška tako, da bi bil Cankar sam z njim gotovo vseskozi zadovoljen, ako bi ga bil videl. Izmed večjih ulog je bila Grozdova v Dragutino-vičevih, Grudnova v Verovškovih rokah in oba sta postavila markantne, do zadnjega detolja dosledne tipe na oder. Originalna je bila Mrmoljevka gospa Noskova z njeno jokavo slovansko vzajemnostjo in na svojem mestu je bil ljubezenski parček gospe Barjaktarovičeve in gospoda Nučiča. Omenimo naj še profesorjevo figuro g. Danila. Kakor rečeno pa zaslužijo vsi pohvalo.

Ivan Cankar: **Krpanova kobila**. Cena broširano 4 krone, vezano 5 K 50 vin., po pošti 30 vin. več. «Krpanova kobila» je nova knjiga Cankarjeva, ki pomeni nekako jubilejsko izdajo; sedaj je namreč deset njegovih knjig že izšlo izpod tiska. Zato tudi začenja Cankar s tem, da se ozira po svoji njivi. Potem slede satirični spisi, ki so deloma znani iz «Naših Zapiskov» in končno novele. Sami pristno cankarski spisi, h katerim je napravil Smrekar nekaj finih risarij in izvrstno karikaturo Cankarja.

Naši zapiski. Zadnja letošnja številka te socialne revije je izšla s sledečo vsebino: Dva politična programa. — Dr. Ivan Merhar: Poglavlje o našem gledališču. — Pregled: Gospodarstvo. Politika. Socializem. Razno. — Književnost: Fr. Kobal: Junaki; napisal A. Aškerc. — Listek: Fr. Kobal: Gledališka kritika v «Slovenskem Narodu». — S to številko je zaključen četrti letnik edine slovenske socialne revije, ki je torej prebila najtežje čase in je upati, da se ji za naprej izgladi pot. Pri zaključku letnika lahko pravimo, da so postali «Naši zapiski» neizogibna publikacija; danes priznavajo to tudi že drugi, med njimi dosti takih, ki so v začetku porogljivo vpraševali, čemu je Slovincem treba takih eksperimentov. Našim čitateljem toplo priporočamo to revijo.

Častna izjava.

Podpisani prosim odpustanja, ker sem dolžil spricho Antona Strmška, Simona Kresnika, Ivana Safošnika in Ivana Goloba društvo, da je sleparsko in ker tega ne morem dokazati, obžalujem svoje nelepe besede. Zahvaljujem se tudi, da je društvo odnehalo od kazenske ovadbe.

Poljčane, dne 15. decembra 1906.

Bartolomej Rumež
železniški delavec.

Delavskim društvom dobavlja najceneje: Predmete za šaljive bazare in srčolove kakor tudi vse **predpustne predmete**, korlandoli, serpentine, gumane številke za knjižnice, kuverte, papirne čepice, girlande, karte za šaljivo pošto, kotilonske rede, slavnostna in odborniška znamenja. 15-7

VUNIBALD PLANN
Dunaj, VI., Wallgasse 19, (nächst Rajmundtheater).

Se „Zvezdna“ cikorija

iz Prve jugoslovanske tovarne
za kavine surogate v Ljubljani

je pravi slovenski izdelek!

Sodrug! zahtevajte po vseh brivnicah, kavarinah in gostilnah „**Rdeči Prapor**“!

Veselo novo leto

želi

vsem rudarjem in delavcem

Jakob Božič

gostilničar v Trbovljah.

Jakob Valant

stavbeni in umetni ključar

v Ljubljani

na Prulah hiš. št. 6.

Najljudneje naznanjam, da sem izstopil iz družbe gosp. Rebola in da opravljam odslej

stavbeno in umetno ključavničarstvo

samostojno na Prulah hiš. št. 6.

Sprejemam vsa v to stroko spadajoča dela in jih izvršujem okusno v najmodernejših slogih. Sprejemam in opravljam pa tudi vsakovrstna popravila.

Cene prav zmerne. Za svoje delo jamčim.

V nadi, da mi bodo dotične slavne firme in slavno občinstvo vobče tudi v bodoče izkazovale prav isto popolno zaupanje, se najljudneje priporočam za obila naročila, ter zagotavljam, da bom vse kar najbolje postregel.

4-2

Klobuke

za gospode in dečke

se kupuje v veliki izberi dobro in poceni pri

Emerik Lovrecki

klobučarju

**v Waasen-u, Kärntnerstrasse
Ljubno, Gorenje Štajersko.**

Velika zaloga klobčevinastih čevljev vseh vrst.

Filijalki se nahajati v Homanngasse 14 pri krojaškem mojstru **M. M. Bosanatz** ter **Adolfu Konradu**, brivcu v Judendorfu.

Postrežba tudi slovenska.

Pisarna upravnštva

„Rdečega Prapora“

je otvorjena za najnujnejše stvari tudi ob nedeljah in praznikih med 9. in 10. uro dopoldne. Ob delavnikih pa od 9. do 12. ure in od 3. do 6. ure.

Naročniki

ki ne dobe kake številke našega lista, naj takoj napišejo listek z naslovom:

„Reklamacija, „Rdeči Prapor“, Ljubljana“

in navedo, katere številke niso prejeli. Take reklamacije so poštnine proste.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

52—46

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Novosti!

Izšla je v založbi časopisa «Naprej» v Idriji I. knjiga

Pod spovednim pečatom

katero je spisal bivši katoliški kapelan H. Kirchsteiger. — Cena I. knjigi, obsegajoči 312 strani, znaša 2 K 60 vin.

Vsakemu prijatelju dobrega in poučnega branja knjigo «Pod spovednim pečatom» prav toplo priporočamo. — Dobi se v Ljubljani v knjigarni L. Schwentner; v Gorici v knjigarni A. Gabršček ter v Idriji pri upravi lista «Naprej».

Ugodna prilika za nakup radi stecaja neke velike tovarne

samo 3 goldinarje

stane poštni zabojček 5 kilogramov celotne teže (približno 50—60 komadov) pri stiskanju malo poškodovanega, lepo zvrščenega, ročno delanega

35—18 toaletnega mila

resja vijoličnega, vrtničnega, obojničnega, solnčičnega, spajkinega, lilijno-mlečnega, šmarničnega, breskvinoga cveta i. t. d.

Razpošilja proti povzetju

podjetje Manhattan

Budimpešta VIII, Bezeredy-utoza 3.

Potniki v Ameriko
Kateri želijo dobro, po ceni in kakovostno potovati naj se obrnejo na
Simona Kmetetka
v Ljubljani, Kolesarske ulice 26.
Sahovrstna, Pejasnita, daje se brezplačno.

Novosti!

HOTEL „VEGA“

v Spodnji Šiški pri Ljubljani

18—18

ob glavni cesti nasproti ljudski šoli.

se priporoča slavn. občinstvu za mnogobrojni obisk. Točijo se pristna bizeljska, ljubljanska, dolenska in vipavska vina ter mengiško dvojno marčno pivo.

Gorka in mrzla jedila ob vsaki uri. — Posebna soba za večje družbe in za društva je na razpolago.

Velik vrt

s teraso in krasnim razgledom na kamniške planine in na Šmarno goro.

Za tujce

novi opremljene sobe: postelja 1 krono, soba z dvema posteljama 2 kroni.

Jako ugodna prilika za letoviščarje, za katere se cena primerno zniža.

Na razpolago so vsi domači listi.

Cene navadne, postrežba točna!

Z edličnim spoštovanjem

Anton Maver, lastnik.

Razpošiljanje blaga na vse kraje sveta!

Najcenejša, največja eksportna tvrdka!

H. SUTTNER urar, Ljubljana

Mestni trg nasproti rotovža

prej v Kranju

priporoča svoje veliko, izborno zalogo finih

švicarskih ur,

briljantov, zlatnine in srebrnine

17—17

v veliki izberi po najnižjih cenah.

V dokaz, da je moje blago

je to, da je razpošiljam po celem svetu. — Na stotine pohvalnih pisem je vsakomur prostovoljno na ogled, da se lahko sam prepriča.

Prosim zahtevajte veliki novi cenik, ki se pošlje zastoj in poštne prosto.

Delniška družba združenih pivovarn Žalec in Laški trg

Telefon št. 163.

v Ljubljani

Telefon št. 163.

52—20

priporoča svoje

izborna pivo v sodcih in v steklenicah.

Telefon št. 187.

Zaloga v Spodnji Šiški.

Telefon št. 187.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Berdaja.

Tiska Iv. Pr. Lampret v Kranju.